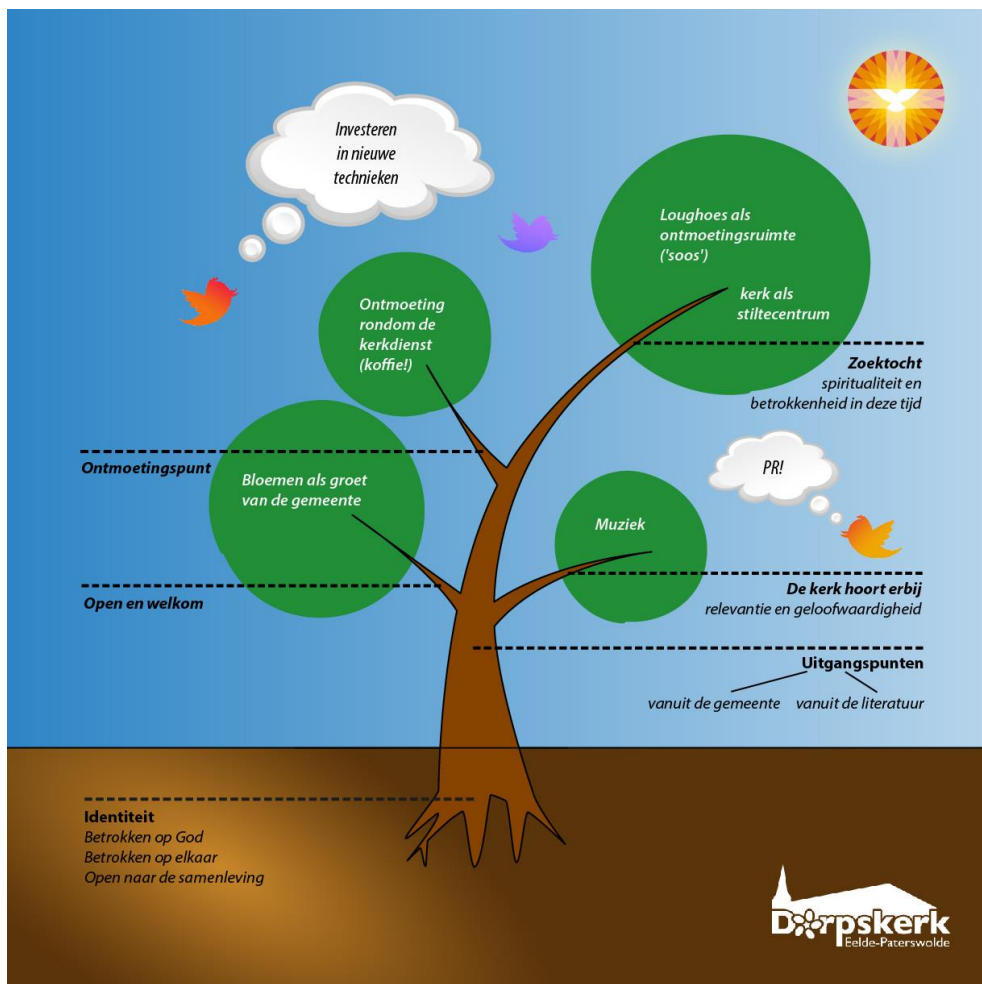

PROTESTANTSE GEMEENTE EELDE – PATERSWOLDE

Visienota 2016 -2020

INHOUD

Hoofdstuk
Pagina

INLEIDING	1
1. WIE WE ZIJN	3
1.1 Identiteit	
1.2 Betrokken op elkaar	
1.3 Open naar de samenleving	
1.4 Betrokken op God	
1.5 Conclusie	4
2. WAAR WE STAAN	5
2.1 Stand van zaken	
2.2 We gaan vooruit	
2.3 Uitgangspunten vanuit de gemeente	
1- Het hoort erbij	6
2- Open en welkom	
3- Ontmoetingspunt	
2.4 Uitgangspunten vanuit de literatuur	
1- Verbinding en dwarsverbinding	8
2- Dynamiek in geloof en betrokkenheid	
3- Relevantie: we doen ertoe	
4- Geloofwaardigheid: gemeente van Christus	
2.5 Conclusie	
3. WAT WE GAAN DOEN (en hoe)	10
3.1 Waar gaan we naartoe?	
3.2 Hoe gaan we te werk?	
3.3 Hoe zien de concrete vormen eruit?	
UITLEIDING	12
<hr/>	
BIJLAGE 1	
Woordweb met uitgangspunten en concrete vormen	14
BIJLAGE 2	
Identiteit, uitgangspunten, literatuur: een uitwerking	15

INLEIDING

De Dorpskerk op weg naar 2025

De kerkenraad stond begin dit jaar voor een uitdaging: ontwikkel een toekomstbestendig beleidsplan (of een visie) voor de Dorpskerk in Eelde-Paterswolde voor de komende vier jaar. Dat leek geen eenvoudige opgave. In het huidige tijdsgewricht en met de demografische cijfers voor handen weten we dat kerk zijn in 2025 anders zal zijn dan nu. Maar hoe anders? En kunnen we daar zorgvuldig op vooruitlopen of op voorbereid zijn? In dit stuk proberen we daarom antwoorden te vinden op de vragen:

- Wie we zijn
- Waar we staan
- Wat we gaan doen (en hoe)

Samen onderweg

Deze zoektocht maakten we niet alleen! In februari deden we in Kerkelijk Contact en op de website een oproep naar gemeenteleden om mee te denken met ons. Hier werd goed gehoor aan gegeven. We mochten twee keer een goedgevulde (huis)kamer met betrokken gemeenteleden ontvangen. Zij gaven hun visie op de toekomst van de kerk, gebaseerd op hun eigen (geloofs)ervaringen. De uitkomsten van de avonden vindt u elders in dit stuk. Het gaf ons concrete handvatten om richting te geven aan de visie.

Ook jongeren vroegen we in de jeugdkerk, over hoe zij denken over (de toekomst van) de kerk. Het gaf opnieuw verrassende antwoorden, die we meenamen. In maart en april werkten we een stuk uit, gestoeld op onze identiteit, verrijkt door enige recente inzichten uit literatuur. Bovendien lieten we het stuk lezen door betrokken kerkleden in de taakgroepen en deels daarbuiten. In het gemeenteberaad van april konden we een eerste versie van ons stuk en de nieuwe werkwijze t.o.v. het vorige beleidsplan presenteren. Het leverde ook daar verschillende reacties op die we weer meenamen.

Tijdens de route ontstond ineens een beeld: de boom. Het beeld van de boom ziet u hier op de voorkant van het document. Wij hebben als Dorpskerk een stevige basis; onze wortels, onze identiteit staat als een huis. De stam dient als drager van de gemeenteleden. De takken vormen de speerpunten voor ons nieuwe beleid. En de

bladeren zijn de concrete nieuwe vormen van ons beleid: de uitwerking in projecten.

Het is aan de kerkenraad de vertaalslag te maken naar concrete projecten. Doel is de komende vier jaar te focussen op de speerpunten en steeds nieuwe projecten te formuleren (volgens de methodiek hier beschreven) gebaseerd op de speerpunten van de visie. De uitvoering van een project steeds met mensen uit de kerk, onder aanvoering van zo mogelijk twee leden van de kerkenraad. Telkens bespreken we voortgang in de kerkenraad en evalueren daar ook steeds (half)jaarlijks. Samen onderweg, mensen onderweg die kerk zijn, voorbereid op 2025.

Kaj van der Plas
Tom van der Velde
Dorinda Hijzeler

Mei 2015

1. WIE WE ZIJN

In dit eerste deel schetsen we onze identiteit, aan de hand van de 'slogan' van onze gemeente, "Betrokken op elkaar, open naar de samenleving.

1.1 Identiteit

"Betrokken op elkaar, open naar de samenleving." Met die woorden werd in het begin van het derde millennium de identiteit van onze net gefedereerde gemeente omschreven. Het blijkt een ijzersterke kenschets te zijn: sinds die periode wordt zij steeds opnieuw bevestigd. Opmerkelijk is dat in de karakterschets God ontbreekt. Als je navraag doet bij gemeenteleden, blijkt dat de betrokkenheid op God wel degelijk aanwezig is. Je zou dus kunnen zeggen dat het ontbreken van "God" past bij de impliciete aanwezigheid van dat begrip in de manier waarop onze gemeenteleden de identiteit van de gemeente beleven.

"Betrokken op elkaar, open naar de samenleving, betrokken op God" zijn we dus. Dat hoor je in de woorden waarmee we over onszelf praten. Je ziet het terug in de dingen die we doen.

1.2 Betrokken op elkaar

De onderlinge verbondenheid in grotere en kleinere verbanden, de sfeer en gemeenschapszin zijn het eerste wat mensen van onze gemeenschap noemen als ze gevraagd wordt wat voor gemeente we zijn. Je hoort woorden als *warm, gastvrij, welkom*: die belevingen gaan vooral over de ontmoetingen in en rondom de eredienst.

Gemeenteleden geven ook aan het *omzien naar elkaar* belangrijk te vinden; een uitgebreid pastoraal team geeft daaraan vorm. *Ruimte voor verscheidenheid* komt niet alleen in gesprekken over de eredienst terug, maar ook als het gaat over de huiskamerbijeenkomsten die elke twee jaar worden georganiseerd.

Het kerkgebouw en ontmoetingsgebouw 't Loughoes zijn belangrijk voor onze gemeenteleden: ze voelen zich er thuis en zijn er trots op.

1.3 Open naar de samenleving

Onze diaconie krijgt van de gemeenteleden veel lof. Met acties voor de voedselbank, de kerstpakkettenactie, maar ook de bijzondere collectes (waaronder die van de ZWO) is de diaconale kant van onze gemeente sterk aanwezig: een manier van open staan naar de samenleving dichtbij en verder weg. We zijn sociaal betrokken.

Ook door bijzondere activiteiten proberen we kerk in het dorp te zijn. Met name de laatste 10 jaar zijn daar allerlei initiatieven toe genomen, in de vorm van bijzondere diensten en projecten en samenwerking met andere verenigingen en instanties. Het initiatief Koffietied groeit sinds het begin vijf jaar geleden nog steeds gestaag, vooral onder oudere gemeenteleden en dorpsgenoten.

Ook de openstelling van de kerk voor bezichtiging, door Commissie Openstelling Dorpskerk Eelde, en de steeds toenemende verhuur van de kerk en ons ontmoetingsgebouw 't Loughoes aan derden uit het dorp (voor lezingen, concerten en uitvaarten) horen bij onze openheid.

1.4 Betrokken op God

De betrokkenheid op God benoemen we hier als derde. Dat lijkt misschien wat vreemd, maar past bij hoe we over onze Protestantse gemeente te Eelde-Paterswolde spreken. De betrokkenheid op God lijkt voor de meeste gemeenteleden *impliciet, vanzelfsprekend* te zijn en komt pas bij navragen ter sprake. De betrokkenheid op God wordt beleefd in de erediensten en de kinderkerk, voor veel gemeenteleden de kern van het gemeente-zijn. Maar ook in andere geloofsverdiepende activiteiten, zoals gespreksgroepen. Zij kan daarom even goed als eerste worden genoemd in de kenschets van onze identiteit, en dat past bij het respect waarmee we in onze traditie over God spreken.

1.5 Conclusie

We kunnen de identiteit van onze gemeente samenvatten als: "Betrokken op God, betrokken op elkaar en open naar de samenleving."

2. WAAR WE STAAN

Dit tweede deel is gewijd aan het kijken naar het hier en nu: hoe staan we ervoor als gemeente, hoe staat het met geloven in onze samenleving, wat willen we eigenlijk en wat wordt ons aangeraden vanuit de wetenschap?

2.1 Stand van zaken

Met een beroep op onderzoek naar de leeftijdsopbouw, en de aard van het lidmaatschap van de leden van onze gemeente (belijdend, doop- of geboortelid), constateren we dat onze gemeente grote veranderingen tegemoet gaat. Het zwaartepunt van onze gemeente als het om financiële bijdrage en persoonlijke inzet gaat, ligt namelijk bij de leeftijdsgroep 65-75. Hierin wijken we niet af van de landelijke trend binnen de Protestantse Kerk in Nederland. Uitgaande van de gemiddelde levensverwachting hebben we de komende tien jaar dus nog het 'levende geld' en de menskracht die onze gemeente tot op de dag van vandaag hebben gedragen, en zal dat daarna veranderen. Wat wel mag worden opgemerkt, is dat we tegen de landelijke trend in de afgelopen periode qua ledenaantal redelijk gelijk zijn gebleven. Dat komt waarschijnlijk door de aanwas vanuit de nieuwe wijk in Eelderwolde, en de betrokkenheid van de gezinnen vanuit die wijk. Gegroeid zijn we niet.

2.2 We gaan vooruit

Regeren is vooruitzien: willen we een poging doen om een toekomstbestendige gemeente te blijven in Eelde-Paterswolde (en Eelderwolde), dan hebben we de komende tien jaar nog de mensen en de middelen om de nodige veranderingen in te zetten en *tegelijkertijd* het gemeentelieven waarin gemeenteleden vandaag de dag bloeien (en waaraan ze zijn gehecht) te koesteren.¹ Dat is dus ook wat we ons voornemen. Naast wat we willen continueren, zoeken we nu concreet naar nieuwe vormen. In de tijd zullen zich bepaalde oudere en nieuwere vormen bewijzen.

De nieuwe vormen waarnaar we zoeken, de richting waarin we willen gaan, kortom onze visie hebben we laten voeden in een aantal gesprekken met gemeenteleden en de kerkenraad.

¹ Ontleend aan een grafiek van de opbouw van onze gemeente door dr. Marten van der Meulen, onderzoeker aan de Protestantse Theologische Universiteit (Groningen, 2014).

Door onszelf te dwingen over nieuwe vormen na te denken, en verantwoordelijkheid te nemen voor het onderzoek daarnaar en de realisatie daarvan, hopen we met elkaar in beweging te komen en bewust op weg te gaan de toekomst tegemoet. Willen we ruimte maken om bij de tijd en bij de mensen die daarin wonen aan te sluiten.

De toekomst is verborgen voor onze ogen, de tijd verandert snel. We kunnen dus niet garanderen dat de wegen die we inslaan een gedurig gemeente-zijn in Eelde-Paterswolde zullen bewerken. De verleiding is groot om te blijven waar we zijn, omdat de stap vooruit ons onzeker maakt: wat kan er niet allemaal mis gaan? We realiseren ons dat we soms zullen slagen, vaak zullen falen, maar al doende leren en zo hopelijk voorwaarden scheppen voor een transformatie van onze gemeente naar een vorm die, in lijn met de traditie, gedurig zal zijn.

2.3 Uitgangspunten vanuit de gemeente²

In een drietal avonden met gemeenteleden en kerkenraad, en tijdens een jeugdkerkbijeenkomst, hebben we verzameld welke aspecten mensen belangrijk vinden van gemeente-zijn. We hebben daarbij o.a. gebruik gemaakt van de herinneringsoefening: welke positieve herinneringen heb je aan kerk/geloof uit de tijd dat je 10/15 jaar oud was. We denken dat de positieve ervaringen op deze leeftijd een belangrijk onderdeel zijn van het 'zoekontwerp' waarmee we als volwassenen ons geloofsleven proberen vorm te geven, alsook de gemeenschap die daarbij hoort. Wat mensen het belangrijkste vonden heeft geleid tot drie uitgangspunten.

Vanuit die positieve ervaringen hebben we met elkaar doorgedacht naar de toekomst: welke concrete alternatieve vormen kunnen we vinden voor wat we belangrijk vinden.

De keuze voor het ontwikkelen van een visie vanuit 'de bestaande gemeente' naar 'de toekomst', en dus niet vanuit 'de gedroomde gemeente' naar 'het nu', is bewust gemaakt. Wij 'moeten' het niet alleen doen met de mensen die er hier en nu zijn, wij *willen* dat ook. Alleen dan is er immers sprake van continuïteit: een verbinding tussen verleden, heden en toekomst. Daar is de gemeente van nu mee gediend, en ook de gemeente die we zullen worden. En we

² In bijlage 2.1 een korte vergelijking tussen de uitgangspunten en de identiteit.

geloven in ons eigen potentieel om als gemeente geloofwaardig te kunnen zijn en te blijven.

De drie uitgangspunten die het meest naar voren kwamen uit gesprekken met onze gemeenteleden, zijn hieronder op volgorde van belangrijkheid aangegeven. We formuleren ze bewust in de tegenwoordige tijd: het gaat immers om de verbinding tussen wat was en wat is.

1- *'Het hoort erbij'*

We denken met plezier terug aan de tijd dat geloof nog heel gewoon was in ons gezin en in de wereld om ons heen.

Binnen de kerkelijke gemeente ontmoet je de mensen die je ook daarbuiten tegenkomt. Je hebt clubs en verenigingen voor leeftijdgenoten, en treft schoolgenootjes en burens. Geloven hoort ook bij het gezinsleven. Je ouders vervullen soms een ambt in de kerk, wat je merkt aan afwezigheid van moeder of vader op bepaalde avonden of ochtenden. De zondagse kerkgang is een normaal onderdeel van het weekritme. Soms tot zekere leeftijd (adolescentie), soms gaat men op deze manier verder tot en met het eigen gezin.

Kerk en geloof zijn in onze gemeente een oude traditie die relevant is voor het dagelijks leven.

2- *Open en welkom*

Een kerk waar je je welkom voelt, die jou een veilige en uitdagende plek biedt: dat is een kerk om met plezier aan terug te denken. Een gemeente waar onderlinge warmte voelbaar is, en zichtbaar wordt in aandacht voor elkaar: dat is een gemeente waar wij ons thuis voelen, de gemeente die wij zijn.

3- *Ontmoetingspunt*

De gemeente biedt 'plaatsen' waar mensen elkaar kunnen ontmoeten. Gemeenteleden ontmoeten elkaar, maar ook dorpsgenoten, andersgelovigen. Mensen met verschillende achtergronden, smaken, leeftijden, maar ook mensen met gelijke smaak en voorkeur. In de ontmoeting ontstaan verbanden en dwarsverbanden.

2.4 Uitgangspunten vanuit de literatuur

We staan als kerkelijke gemeente niet op onszelf, ook niet als het gaat om het vinden van visie en koers. Er vindt in de theologische wetenschap voortdurend onderzoek plaats naar hoe je dat doet: kerk-zijn in de wereld van nu, verbonden met je wortels en met het oog op morgen. Aan dat onderzoek ontleen we een aantal inzichten die ons kunnen helpen en voeden.³ We sommen ze hieronder op en geven overeenkomsten en verschillen met de uitgangspunten aan. Waar is aanvulling nodig?

We hopen op die manier tot een aantal voorwaarden te komen waaraan vormen voldoen die bij onze gemeente passen én bij de uitdagingen van onze tijd.

1- Verbinding en dwarsverbinding

Het uitgangspunt van onderlinge warmte en ontmoeting past bij het belang dat de literatuur hecht aan verbinding. Uit de literatuur nemen we daarbij voor de aard van die verbinding het aandachtspunt van groepsdenken mee. Mensen verbinden zich makkelijker aan een kleine groep gelijkgezinden, dan aan een grote pluriforme gemeenschap. Er mag ruimte zijn voor kleinere groepen binnen het grote verband van de gemeente, die elkaar vinden rondom gedeelde kenmerken en een eigen (sub)cultuur vormen. Uiteraard is het belangrijk om ook dwarsverbindingen na te streven, zodat eenheid de norm blijft, en niet versplintering norm wordt.

2- Dynamiek in geloof en betrokkenheid

Het spreken over 'geloof als gewoon' en over 'traditie' zoals in de uitgangspunten lijkt op gespannen voet te staan met de aard van de spiritualiteit in de maatschappij van vandaag: dynamisch en zoekend van aard. Het gaat niet om een definitief antwoord, maar om een keten van steeds nieuwe vragen en antwoorden waarbij het individu centraal staat.

Ook de betrokkenheid wisselt in vorm en mate, van tijd tot tijd. Mensen gaan kortere contacten en contracten aan.

Vanuit onze (intentie tot) openheid en het belang dat we aan ontmoeting hechten, bestaat impliciet echter de intentie om de vraag van deze tijd, ook die naar flexibeler vormen van verbinding, ter harte te nemen.

³ Voor een samenvatting van de geraadpleegde literatuur, zie bijlage 2.2

3- Relevantie: we doen ertoe

De uitgangspunten lijken eerder een beweging van binnen naar buiten te veronderstellen, dan een beweging van buiten naar binnen. Een openheid voor de wereld, in plaats van een 'de wereld in trekken en daar van ons spreken'. Vanuit de literatuur wordt juist de vraag naar relevantie aan ons gesteld: duidelijkheid geven over onze toegevoegde waarde aan de wereld om ons heen. Daarbij is de voortdurende zichtbaarheid van wie we zijn en wat we doen naar buiten toe, al dan niet via de ambtsdragers, een punt van aandacht: alleen zo ervaart de buitenwacht hoe wij ertoe doen. En ook voor 'de binnenwacht', de generaties van jongeren tot dertigers, is de ervaring van relevantie belangrijk voor een binding aan geloof en kerk.

4- Geloofwaardigheid: gemeente van Christus

Evenals in onze identiteit wordt ons geloof in God, en wat dat voor ons leven en ons gemeentelven belangrijk maakt, in de uitgangspunten redelijk impliciet gehouden. De literatuur wijst erop dat het bij de geloofwaardigheid van een 'gemeente van Christus' hoort, om explicieter te zijn over wat het betekent dit te zijn, en in het spreken over zichzelf ook de verbinding met de traditie aan te geven. Waarom doen we dit, in Gods naam?

2.5 Conclusie

Wij willen heel bewust op weg zijn als gemeente om geloofwaardig te blijven in een veranderende wereld. We realiseren ons dat we daarvoor in beweging moeten blijven, en willen met concrete vormen de beweging stimuleren. Bij de keuze van die concrete vormen nemen we de ontwikkelingen in spiritualiteit en in vormen van betrokkenheid en verbinding in onze samenleving serieus. We zijn ons bewust van de bijzondere vragen van jongeren naar voorbeeldfiguren en praktische toepassing van geloven in het leven van nu.

3. WAT WE GAAN DOEN (en hoe)

In deel een schetsten we onze identiteit. In deel twee hebben we onderzocht welke uitgangspunten voor de gemeenteleden het belangrijkste zijn en wat eigentijds onderzoek naar gemeente-zijn ons voorhoudt. In dit derde deel komt de opbrengst samen in het formuleren van speerpunten en aandachtspunten.

3.1 Waar gaan we naartoe?

Voor de komende vier jaren⁴ richten we ons op de volgende vier speerpunten.

- De kerk hoort er bij (concreter dan 'het' hoort erbij), waarbij relevantie (de beweging naar buiten) en geloofwaardigheid aansluiten
- Open en welkom
- Ontmoetingspunt
- Zoektocht (spiritualiteit en betrokkenheid in deze tijd). Aspecten als verwondering en bezinning, nummer 4 en 5 bij de top 3 van uitgangspunten, sluiten hierbij aan.

3.2 Hoe gaan we te werk?

Elk jaar kiezen we op deze thema's enkele projecten die we in dat jaar (kerkelijk seizoen) onder leiding van de kerkenraad vorm gaan geven. Gedurende het seizoen evalueren we deze, in principe korte, projecten en besluiten we tot voortzetting, bijsturen of stopzetten.

We zoeken naar een aanvulling en een verdiepingsslag naast de huidige activiteiten. De bestaande activiteiten worden gecontinueerd, binnen de huidige organisatiestructuur. Als er evaluatiemomenten komen waarbij blijkt dat bestaande activiteiten niet passen bij de hierboven genoemde uitgangs- en aandachtspunten, zullen we kiezen voor de weg van het natuurlijke verloop.

⁴ De kerkorde vraagt een vierjaarlijkse beleidscyclus.

Bij de opstart van een nieuw project, als ook bij de evaluatie van een bestaand project, nemen we de uitgangspunten in acht en ook onderstaande aandachtspunten vanuit de literatuur⁵:

- durf jezelf de vraag te stellen of het relevant is wat je doet, of op welke manier God ervan gediend zou kunnen zijn: betrek die vraag bij het vaststellen van je doelstelling
- organiseer voor verschillende doelgroepen in plaats van een aanbod dat voor iedereen bestemd moet zijn (neem ook de jeugd als doelgroep mee!)
- maak *communicatie* over je activiteiten (niet alleen om te werven, maar ook als verslag tussentijds en achteraf) een kernpunt van het *organisatieproces*
- zorg in andere activiteiten juist voor dwarsverbanden (bijvoorbeeld intergenerationele activiteiten en ontmoeting)
- zet in op activiteiten/projecten met een korte looptijd tussen begin en afronding, bezin je op herhaling of begin daarna iets nieuws
- zoek samenwerking met instanties buiten de kerk
- vergeet beleving en emotie niet.

3.3 Hoe zien de concrete vormen eruit?

Als bijlage 1 is een woordweb opgenomen, dat samenvat wat er in de gesprekken met gemeenteleden zoal werd verzonnen aan concrete vormen bij de geformuleerde speerpunten.

⁵ Zie bijlage 2.2

UITLEIDING

Het is toch een heel verhaal geworden! Qua opzet moet het pragmatisch werken. We hebben in het gemeenteberaad van 22 april jl. en via andere kanalen verschillende reacties op ons stuk mogen ontvangen, die hoopvol stemmen voor een goed vervolg. Met een klein aanjaagteam binnen de kerkenraad en betrokkenheid vanuit de gemeente zetten we ons samen in voor de Dorpskerk anno 2025!

Enkele reacties zomaar op rij gezet:

` Het ziet er goed doordacht uit, zonder zweverig te worden! En herkenbaar bij onze kerk!'

` Ik denk dat je goede handvatten biedt om te evalueren wat er aan nieuws kan ontstaan. Je hebt gelijk dat in het huidige tijdsgewricht vraagt om een projectmatige aanpak.

Ik heb twee vragen:

* Hoe borg je dat mensen zich blijvend verantwoordelijk voelen voor een van de missies van de kerk en hoe zorg je ervoor dat die verantwoordelijkheid niet valt op de schouders van een te klein groepje verantwoordelijken?

* Hoe zorg je ervoor dat er een goed leerproces ontstaat? Bij vernieuwing gaat er veel mis, wat er voor kan zorgen dat mensen gevoel hebben dat ze falen. Een goed leerproces is hiervoor heel belangrijk. Wie gaat dit proces begeleiden?

Dit zijn overigens punten die nog niet veel in de literatuur worden aangestipt. Wel overigens in Erwich die het ook over leergemeenschappen heeft. `

` Een duidelijke visie, goed beschreven hoe onze kerkelijke gemeenschap hier in Eelde is. Herkenbaar, ook zoals we erover gesproken hebben in het Loughoes met een aantal gemeenteleden. Plan van aanpak lijkt me concreet.'

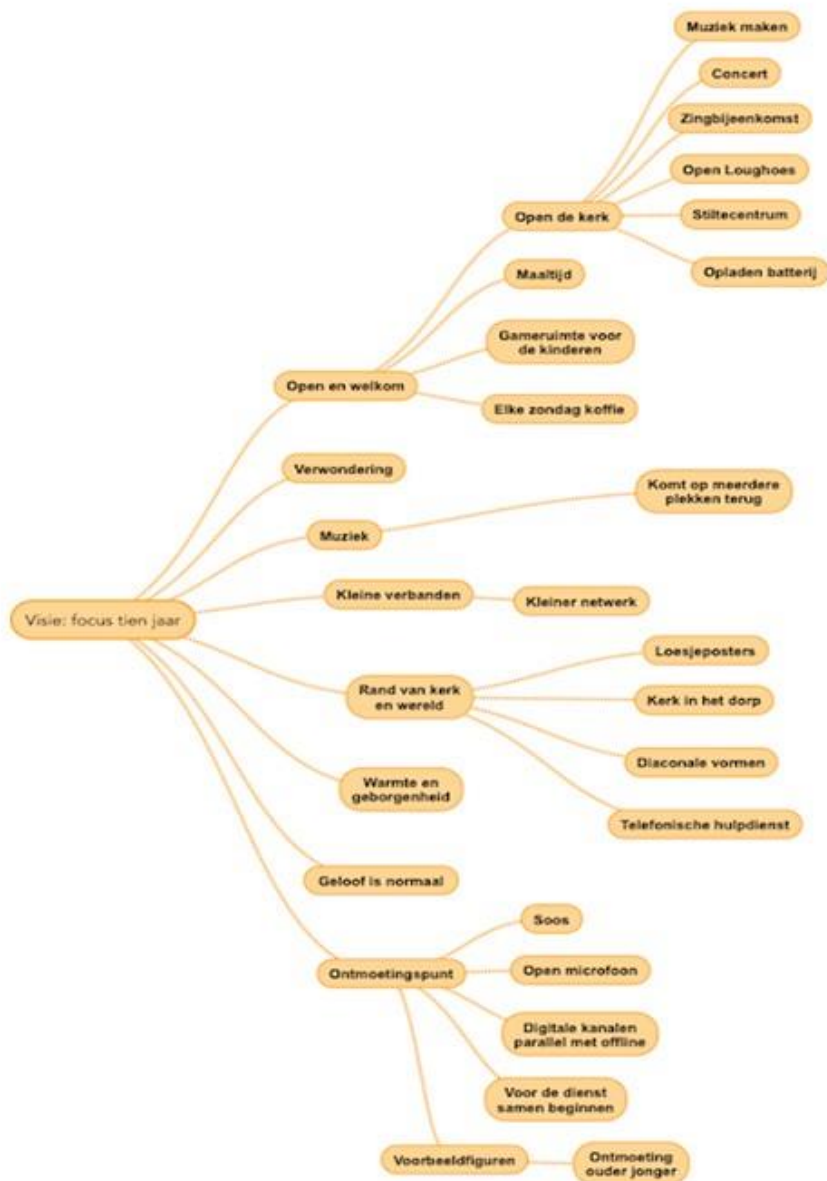
`Het is een goed verhaal, dat raakpunten kan opleveren voor de kerk. Het blijft een zoektocht, want ook de werkelijkheid verandert van jaar op jaar'

'Mooi dat de jeugdkerk gevraagd is mee te denken. Het is een doelgroep die een eigen benadering vraagt. De interactie tussen generaties is ook belangrijk.'

'Er is in de gemeente gesproken met mensen die zich betrokken voelen met de kerk en vanuit deze "bron" is het visiestuk tot stand gekomen. Wat ook interessant kan zijn is juist te kijken bij de mensen die zijn afgevallen, waarom willen ze niet meer lid zijn van de kerk.'

'Heel herkenbaar, gezien alle reacties van gemeenteleden en wat genoemd is in de afgelopen tijd in werkgroep pastoraat. We kunnen in de gemeente en in werkgroep pastoraat hiermee volop aan de slag. Genoeg te doen....toch? '

BIJLAGE 1: Woordweb

BIJLAGE 2: Identiteit, uitgangspunten, literatuur: een uitwerking

In deze bijlage vind je onder 2.1 een korte opsomming van overeenkomsten en verschillen tussen de gevonden uitgangspunten en de identiteit. Vervolgens wordt onder 2.2 ingegaan op wat eigentijdse literatuur aanreikt mbt. geloof en kerk-zijn in deze tijd. In 2.3 leidt de literatuur, gelegd naast de uitgangspunten, tot een aantal concrete aanbevelingen aan onze gemeente. In 2.4 maken we de keuze om twee andere, bekende gemeente-modellen niet over te nemen.

2.1 Een vergelijking tussen de uitgangspunten en onze identiteit

Wie we als gemeente zijn: betrokken op God, betrokken op elkaar en open naar de samenleving, stemt deels overeen met wat we samen als belangrijkste uitgangspunten kiezen.

We noemen de nadruk op openheid en verbondenheid met elkaar en met de wereld, die je terugziet in het uitgangspunt 'open en welkom' en 'ontmoetingspunt'.

De verbondenheid met de wereld krijgt in de uitgangspunten een minder diaconale kleur dan die in de identiteit, in ons dagelijks gemeenteleven heeft. Het is in de uitgangspunten een verbondenheid in de zin van 'wij zetten de deuren open en heten u welkom, wie u ook bent.' En niet 'wij trekken de wereld in om ons daar verbonden te tonen.'

Ook het 'impliciete van God en geloof' in hoe wij over onze gemeente spreken, onze betrokkenheid op God, komt terug: in het uitgangspunt dat geloven 'gewoon' is.

2.2 Samenvatting van de belangrijkste punten uit de geraadpleegde literatuur

Rene Erwich⁶ vat de vraag aan de gemeente samen als vraag naar *geloofwaardigheid*. Hoe doe je dat op een geloofwaardige manier, kerk zijn in deze tijd?

Wij hebben een **ideaal**: *kerk van Christus zijn in onze wereld* en hebben daarnaast te maken met de **werkelijkheid** die vragen oproept.

⁶ Rene Erwich, Gemeente in beeld, vragen naar vitaliteit, 2013.

We moeten tussen ideaal en werkelijkheid **een brug** vormen *in hoe we zijn met elkaar en hoe we 'er zijn' voor de wereld*.

Naast een beroep op het zicht op je eigen identiteit (wat betekent het voor ons om kerk van Christus te zijn) doet de vraag naar geloofwaardigheid ook een beroep op je blik op de wereld. Kerk zijn in deze wereltijd is anders dan voorheen. Omdat religie zijn vanzelfsprekendheid heeft verloren, en spiritualiteit een veelvormig fenomeen geworden is.

Spiritualiteit in deze tijd

Joep de Hart kenschetst volgens Erwich de spiritualiteit van deze tijd, zowel binnen als buiten de kerk (!) als die van de 'zwevende gelovigen'. In de omgang met de spirituele dimensie van het bestaan gaat het de zwevende gelovige eerder om een zoektocht, dan om het vinden van een definitieve spirituele oriëntatie. Het accent bij die zoektocht ligt op het ontwikkelen van jezelf, vooral op innerlijk en intuïtief gebied. De spirituele dimensie voegt zich daarbij naar hoe het leven in het algemeen wordt ervaren: als je eigen project. Spiritualiteit is dan de expressie van individuele ervaringen.

Charles Taylor, door Erwich aangehaald, omschrijft in zijn grote onderzoek 'A secular age' spiritualiteit als een doorleefde ervaring van volheid, waarbij meerdere gevarieerde bronnen voor die volheid beschikbaar zijn, vanuit het besef dat het daarbij slechts om één (ambivalente) ervaring gaat.⁷

Pluriformiteit en verbinding

De werkelijkheid van de wereld waarin wij kerk zijn, vraagt dus van ons om rekening te houden met grote pluriformiteit van spirituele beleving en geloofsbeleving. Mensen binden zich makkelijker aan een groep gelijkgezinden, dan aan een pluriforme groep. Dit werpt de vraag op om rekening te houden met de pluriformiteit door kleine groepen te faciliteren. Daarnaast is de mogelijkheid tot verbinding via sociale media en internet veel groter geworden, waardoor mensen niet langer lokaal gebonden zijn.

Over de duur waarvoor mensen van vandaag de dag zich verbinden is ook nog wat te zeggen. De tijd waarin mensen zich een leven lang committerden aan een en dezelfde groep of vereniging of kerk, via een gedeelde 'identiteit', lijkt voorbij te zijn.

⁷ De Hart en Taylor zoals aangehaald door Erwich (2013).

Wat je hierdoor volgens Gerben Heitink ziet ontstaan is de netwerkverbinding: mensen die elkaar vinden op het gebied van een gedeelde interesse, smaak of spirituele beleving. Dat geldt zowel binnen de gemeente (het onderscheiden van doelgroepen) als daarbuiten (kerkmuuroverschrijdend).⁸

De plek van jongeren en het spreken over God

Corjan Matsinger wijst erop dat jongeren een speciale plek innemen in de gemeente. Ze hebben net zozeer als volwassenen gevoel voor spiritualiteit, en ondernemen daarin hun eigen zoektocht. Zij beginnen die zoektocht in de wereld: daar bewegen zij zich immers op school, in sport en vrije tijd, op internet en in games. Hoewel we vaak naar jongeren kijken als op zichzelf gericht, blijken ze erg gevoelig voor levende voorbeeldfiguren: hun ouders maar ook leden in de geloofsgemeenschap. In de verbinding met de gemeente en de christelijke spiritualiteit hechten ze aan persoonlijk contact. Ze willen ervaren deel uit te maken van een zinvol geheel. Ze zoeken naar relevantie voor het praktische leven hier en nu.⁹

Jongeren zijn, anders dan de generatie van hun ouders en zéker anders dan hun grootouders, niet opgegroeid in een context waarin christelijk geloof een vanzelfsprekendheid is. Zij zullen dus, als ze hun kindertijd achter zich laten en als gelovige op eigen benen komen te staan, ook het impliciete karakter van de beleving van God, zoals in onze gemeente gangbaar lijkt te zijn, niet kunnen meemaken: dat waarover je niet spreekt is niet aanwezig, of om Kinderen voor Kinderen (1987) aan te halen: "wat je niet ziet bestaat niet".¹⁰

Heroverweging van hoe we kerk zijn

In de (betaalde) internetkrant De Correspondent werd op 8 juni

⁸ Gerben Heitink, Een kerk met karakter, (2007).

⁹ Corjan Matsinger, Heilig Vuur, Jongeren leren geloven, hopen en liefhebben, (2013).

Wat opvalt is dat dit ook voor dertigers nog geldt: praktisch, relevant, hier en nu. Wil feedback. Geen politieke kerk maar liever iets doen.

¹⁰ Enrieke Damen, predikant in opleiding in onze gemeente 2015-2016, wees op het belang van dit verband tussen onze identiteit en de aandacht voor jongeren in onze gemeente.

2014¹¹ verslag gedaan van een 'roadtrip' door Nederland, waarin op 7 verschillende 'haltes' sprekers aan het woord waren geweest over hun visie op het christendom. In een artikel en een filmpje werd in 7 punten verslag gedaan van hun aanbevelingen. We sommen ze op:

- neem een houding van leerling en volgeling aan, in plaats van uit te gaan van wat jij weet (en een ander ook zou moeten weten om erbij te mogen horen).
- word gast bij een ander en stel je voor hem open, in plaats van bezig te zijn met hoe je overkomt.
- stop met de kerk, voor wat betreft alles wat veel organisatie en onderhoud vraagt en besteed je tijd en geld aan mensen in plaats van instandhouding van het instituut.
- stop met je van je beste kant laten zien, en wees eerlijk over je twijfels, je pijn, je ongelof: de kerk is een gemeenschap waar brokkenpiloten zich veilig en vergeven voelen.
- stop de show, stop met zenden dan kun je beter luisteren. Stilte is ook zo gek nog niet.
- stop met de hemel, want geloof is geen vlucht uit de werkelijkheid maar gaat over het bouwen aan de hemel op aarde.
- stop met bluffen dat je één sluitend en definitief verhaal hebt, en verruil het "heiligdom van het zeker weten" voor "heiligdommen van onvoorstelbare barmhartigheid".

2.3 Aanbevelingen

Een kerkelijke gemeente die bovenstaande inzichten serieus neemt, houdt rekening met de volgende aanbevelingen.¹² Let op: de aanbevelingen zijn duurzaam van kracht, en zijn dus niet weg als ze eenmaal zijn opgevolgd door er vorm aan te geven.

Verbinding: groepsdenken

De gemeente onderkent het belang van kleine groepen als dragers van cultuur.

Zij biedt aan verschillende groepen mensen verschillende mogelijkheden voor sociale verbondenheid.

Bezint zich op het variëren van aanbod naar doelgroep.

¹¹ Rutger Bregman e.a., Zeven richtingaanwijzers voor een nieuw soort Christendom, de www.decorrespondent.nl, 8-06-2014).

¹² Joep de Hart, Maak het nieuw! over religieuze ontwikkelingen en de positie van de kerken: een persoonlijke geschiedenis, SCP 2011-34 (2011), Rene de Reuver: Anders verder, *Missionair kerk-zijn in een dynamische samenleving* (2012), Heitink (2007), Erwich (2013), Matsinger (2013), Bregman e.a. (2014).

De gemeente stimuleert dwarsverbanden door verdiepende ontmoetingen tussen vertegenwoordigers van verschillende deelgroepen te organiseren of faciliteren, en beschouwt de jongeren daarbij als aparte groep.

Zoektocht: dynamiek en beleving

De gemeente omarmt en ondersteemt het zoekende karakter van geloven in deze tijd.

Zij speelt in op de dynamiek van het bestaan door korte contacten en contracten.

Zij probeert netwerken te ontwikkelen, waarin mensen kunnen doorstromen als ze in een andere levensfase terechtkomen.

Zij houdt oog voor de verschillende wijzen van kerkelijke betrokkenheid van gemeenteleden en doet die recht door ernaar te informeren en ruimte te geven.

De gemeente maakt verschillende vormen van lidmaatschap mogelijk, bijvoorbeeld 'kerklid' en 'sympathisant.'

Zij zet haar kaarten niet alleen op geloofsinhoud en moraliteit, maar ook op beleving, emotie, nieuwe rituelen.

Relevantie: in en voor de wereld

De gemeente investeert in nieuwe technieken en maakt daar gebruik van.

Zij profileert zich naar buiten toe met goede PR, marketing en communicatie.

De gemeente is alert op de maatschappelijke omgeving, en zorgt vanuit die alertheid voor blijvende beweeglijkheid om mee te kunnen buigen met en in te spelen op de tijdgeest.

Zij houdt voeling met de leefwereld van kinderen en jongeren.

Zij zoekt aansluiting bij lokale issues.

De gemeente gaat naar mensen toe, en heeft oog voor de grote diversiteit en de individualiteit in geloven en geloofsbeleving.

Zij is zich bewust van de veelheid aan verschillende netwerken waar mensen deel van uitmaken, en probeert dit recht te doen.

De gemeente zoekt eenheid met andere kerken en stromingen, gaat zoekend gesprek aan (zelfs al blijft het zoeken).

De gemeente geeft de kerk een herkenbaar gezicht naar buiten, bijvoorbeeld met de predikant en andere ambtsdragers.

Zij straalt met de relevantie in de wereld ook de relevantie van geloof en kerk uit naar de leden van de eigen gemeente, en is zich ervan bewust dat dit belangrijk is, vooral voor jongeren.

Geloofwaardigheid

De gemeente houdt in het oog dat zij kerk van Christus is en maakt haar geloof expliciet, in alle verscheidenheid waarin geloofsbeleving binnen de gemeente mag bestaan.

Zij bewaakt de eigen identiteit en blijft daarin herkenbaar.

De gemeente gaat op weg met de traditie en/in de wereld waarin wij leven.

2.4 Ten slotte: Geen contrastgemeenschap, geen klooster

We kiezen ervoor om ons niet als 'contrastgemeenschap' op te stellen: de kerk die zichzelf als alternatief voor de wereld beschouwt en de pretentie heeft haar de weg te kunnen wijzen. Dit idee ontwikkelt bijvoorbeeld James Kennedy in 'Stad op een berg, de publieke rol van protestantse kerken' (2010). We denken dat het bij onze gemeente past en bij de context waarin wij kerk zijn, om een besef van gelijkwaardigheid uit te stralen. We laten ook het idee van de kerk als klooster (bijvoorbeeld Jeroen Jeroense (2009) voor wat het is, omdat dit beter aansluit bij de context van een stad (waarin ook meer traditionele gemeenten aanwezig zijn) dan bij de dorpsgemeenschap waarvan wij als enige kerk(gebouw) deel uitmaken.

Vaststelling

Deze Visienota, met bijlagen, is op 12 mei 2015 door de kerkenraad van de Protestantse gemeente te Eelde - Paterswolde vastgesteld als uitgangspunt voor het beleid in de periode 2016 - 2020.

De voorzitter,

De scriba,

D. Hoogendoorn

H. Tillema